

tiin vapaamuotoisin haastatteluin ja otos on suppea, ei tarkkojen lukujen esittäminen ole perusteltua.

Näyttäisi kuitenkin siltä, että tässä ryhmässä alkoholinkäyttö ei eroaisi merkittävästi huippu-urheilijoiden alkoholinkäytöstä. Pelaajien käyttämä alkoholi oli yleensä IV-olut, jonka on aiemminkin todettu olevan jalkapalloilijoiden pääasiallisesti käyttämä alkoholi-juoma.

Tyypilliset joukkueovereiden yhteiset alkoholinkäyttötilanteet osoittaisivat, että jalkapalloilijoille (joukkueurheilijoille?) on luonteenomaista riitinomaisten alkoholin (oluen) nauttimistilanteiden kytkytyminen kiinteästi urheiluharrastukseen liittyviin sosiaalisiin tilanteisiin ja tilaisuuksiin. Saunaillat ja kilpailuohjelmien ulkopuoliset ”reissuottelut” ovat joukkueen yhteishengen ja itsetunnon kohentamistilaisuuksia, joihin yleensä osallistuu koko joukkue. Juuri näissä tilaisuuksissa myös alkoholilla tuntuisi olevan merkittävä rooli tunnelman luojana.

Toinen jalkapalloilijoille melko tyypillinen urheilun liittyvä alkoholinkäyttötilanne on parin ”huurteisen” kumoaminen harjoitusten tai ottelun jälkeen. Näissä välittömästi urheilusuoritusta seuraavissa tilanteissa ei kuitenkaan ole kuin muutama ”janoisin” pelaaja mukana — joukkueen vakio-ohjelmaan ”jälkipelit” eivät kuulu.

Vaikka useimmat haastattelemamme pelaajat nauttivat alkoholia (ainakin joissakin) harrastukseen liittyvissä tilaisuuksissa, oli joukossa myös jalkapalloilijoita, jotka ovat valmiita allekirjoittamaan akateemikko A. N. Bakulevin sanat (Pieni annos . . . 1984): ”Fyysinen kulttuuri — se on ihmisen elämäntapa. Se ei koostu pelkästään fyysisistä suorituksista. Jos esim. jokin joukkue valmentautuu saavuttaakseen voiton, ja sitten ’juhlii’ voittoaan ryyppäämällä, niin mitä fyysisistä kulttuuria se on?”

KIRJALLISUUS

Ahlström, Salme & Telama, Risto & Laakso, Lauri: Suomalaisen nuorison liikunta ja alkoholinkäyttö. Liikunta ja tiede 1987: 2, 63

Alkoholinkäyttö ja urheiluharrastukset. Tutkittua. Liikunta ja tiede 1987: 2, 96

Harju, Esko & Kari-Koskinen, Onni & Forsström, Toivo: Erään suomalaisen jalkapallojoukkueen ruoan ja alkoholin nauttiminen sekä ravintoaineiden saanti. Liikunta ja tiede 1981: 3, 98—101

Juppi, Joel: Liikunta ja alkoholi. Liikunta ja tiede 1987: 2, 49

Kannas, Lasse & Vuolle, Pauli: Huippu-urheilijoiden alkoholinkäyttö — myytti vai todellisuutta. Liikunta ja tiede 1987: 2, 64—70

Parturoitu ruoho kuin biljardipöytä. Urheilu-Suomi. Uusi Suomi 1. 6. 1986

Pieni annos — suuri vahinko. Juoksija 14 (1984): 10, 65

Virtanen, Matti: Änkyrä, tuiske, huppeli. Muuttuva suomalainen humala. Juva: WSOY, 1982

Vuolle, Pauli & Telama, Risto & Laakso, Lauri: Näin suomalaiset liikkuvat. Liikunnan ja kansanterveyden julkaisuja 50. Helsinki: Valtion painatuskeskus, 1986.

Kari Haavisto — Bengt Jansson

Huumeet, alkoholi ja poliisi

Alkoholipolitiikka-lehti n:o 2/1987 oli poliisin kannalta varsin mielenkiintoinen ja erittäin ristiriitainen. Pääkirjoituksivulla Jorma Hentilä mielti huumeongelman mittoja. Seuraavilla sivuilla Pekka Sulkunen ja Keijo Rahkonen arvioivat juopuneiden säilöönottokäytäntöä Suomessa ja lopuksi samassa lehdessä Osmo Kontula selvitteli Suomen huumeilannetta ja huumekontrollia 1960-luvulta 1980-luvulle. Karkeana yhteenvetona näistä kirjoituksista voidaan todeta, että huumeasioista kirjoittaneet totesivat poliisin suorittaman huumekontrollin liialliseksi Suomen huumeilanteen vähäisyyteen nähden. Tiukka kontrolli heidän mielestään estää näkemästä todellista ongelmaa. Varsinainen ongelma kuitenkin on Suomen vaikea alkoholiongelma, ja huumeongelmaan panostaminen ja sen esillä pitäminen hämärtää todellisen sairauden syy. Pekka Sulkunen ja Keijo Rahkonen taas juopuneiden säilöönottokäytäntöä selvittäessään olivat sitä mieltä, että juopuneiden säilöönotto on Suomessa mennyt liiallisuusiin, säilöönotto on heidän mielestään vapaudenriistoa ja rangaistus. Poliisi sen sijaan katsoo, että säilöönotto on turvaamistoimenpide, joka kohdistuu juopuneeseen itseensä ja hänen ympäristöönsä.

Esitetyistä mielipiteistä poliisi saattaisi olla jopa ylpeä, kun se kirjoittajien mielestä pystyy liialliseen tehokkuuteen sekä huume- että alkoholisektorilla. Tällaiseen tulokseen voidaan kuitenkin päästä vain tutkijankammiossa tai kirjoituspöydän takana. Kansalaiset sen sijaan vaativat poliisilta yhä tehokkaampaa toimintaa kummallakin sektorilla. Poliisin puhelimet soivat ja poliisia vaaditaan korjaamaan se juopunut sieltä ja tämä täältä. Huume- ja poliisit kiertävät katuja ja löytävät narkkarin sieltä ja toisen täältä, ja toimenpiteisiin heidänkin suhteensa on ryhdyttävä eikä juopumushälytyksiäkään voi kuitata ilman toimenpiteitä. Näiden kummankaan sektorin ”tehokkuus” ei ole riippuvainen poliisin tarmokkuudesta, vaan kansalaisten ilmoitusaktiivisuus pakottaa poliisiin näissä asioissa tehokkuuteen. Poliisi ei voi lakata antamasta järjestys- ja turvallisuuspalveluja, jos niitä poliisilta pyydetään ja vaaditaan.

Osmo Kontula aivan oikein toteaa, että Helsingin huume- ja poliisitoimiston vahvuus on noin 40 henkeä. Jos lasketaan, että puolet järjestyspoliisin vahvuudesta osallistuu juopuneiden keräilyyn, vastaa se noin 600:aa henkeä. Huume- tai alkoholiongelmaan sitoutuneen henkilöstön suhde on siis 40:600. Lieneekö suhde oikea, on vaikea arvioida, mutta 40 henkilön työpanos huumeongelmaan ei ole ainakaan liiallinen verrattiinpa panosta mihin pää- tai suurkaupunkiin tahansa. Panostus alkoholiongelmaan on kuitenkin moninkertainen, mutta lieneekö sekään riittävä.

Osmo Kontula toteaa myös, että ”kontrolliviranomaiset (siis poliisi) ja järjestöt ovat aktiivisuudellaan muvanneet julkista huume- ja alkoholiongelmaa omien intressiensä suuntaan. Niiden kannalta on ollut ilmeisen tarkoituksenmukaista esittää Suomen huumeilanne todellista synkempänä, sillä tätä on voitu käyttää joko aikaisempien resurssien säilyttämisen tai lisäresurssien saamisen perusteena”. Helsingin poliisi kuitenkin pesee kätensä tällai-

sesta kähminnästä. Vuonna 1967 oli Helsingissä viiden tarkkuudella yhtä monta varsinaista poliisimiestä kuin nyt vuonna 1987. Sen sijaan on voimavaroja pakon edessä jouduttu kohdistamaan uudelleen ja huumeasioihin on kohdistettu 40 henkilön työpanos muita sektoreita heikentäen.

Jorma Hentilä taas toteaa, että ”huume politiikka on yhteiskunnan vähäosaisiin kohdistuvaa vallankäyttöä ja vahingoittaa ryhmiä, jotka tuskin sietävät enempää vaurioita. Se vahvistaa sellaisia valtakoneiston (poliisin?) pyrkimyksiä, joita ei tulisi vahvistaa”. Todellakaan huumeen käyttäjät eivät kestä enempää vaurioita, sen sijaan huumeen levittäjät, myyjät ja näiden rahoittajat sietäisivät vaurioita vieläkin enemmän, ja juuri näiden kimpussa poliisi tarmokkaimmin pyrkiikin ”pahojaan” tekemään. Poliisin kiertotie näiden kuolemankauppiaiden luo kulkee käyttäjien kautta, kun oikotie, puhelinkuuntelu, on suomalaiselta poliisilta kielletty, vaikka se muiden maiden poliiseilla on käytettävissään.

Huumeiden uhrit, jotka ennen huumeiden takia köyhtymistään ovat kuuluneet kaikkiin yhteiskuntaluokkiin, saavat poliisilta osakseen lähes säälinsekaista tunnetta ja käsittelyä. Omatoimisesti he ovat siirtyneet ryhmään, joka ei siedä lisää vaurioita.

Miksi sitten poliisi ja eräät huumeita vastustavat järjestöt näkevät huumeongelman suurempana kuin sosiaali- ja terveysviranomaiset ja nämä tutkijat Alkoholipolitiikka-lehdessä. Poliisi ja eräät vapaaehtoiset etsivät huumejuttunsa kentältä, kaduilta ja turuilta ja löytävät niitä. Muut viranomaiset odottavat huumeasiakkaitaan toimistoissa ja vastaanotoilla, eikä huumeen käyttäjä siinä ”onnenhuumassaan” hakeudu näiden viranomaisten luokse, ennen kuin se on lähes liian myöhäistä. Ei alkoholisti eikä narkomaani tunnusta sairauttaan eikä hakeudu hoitoon. Heitä on hoitoon lähes turha odottaa. Hoitoon hakeutumista ei estä rangaistuksen pelko, kuten kirjoittajat haluavat väittää, vaan hakeutumisen estävät näiden ihmisten halu jatkaa huumaantumista ja virheellinen arvio omasta sairaudestaan. Poliisi siis ensimmäisenä vastaanottaa tiedon huumeikäyttyymisestä, ja muut viranomaiset saavat siitä tiedon vasta kauan sen jälkeen ja vain mikäli poliisin toimenpiteet eivät ole vieroittaneet käyttäjää huumeista.

Aihetta olisi enempäänkin kirjoitteluun, mutta minulle on hämmennystä tässäkin ihan riittämiin. Tosiasiaksi kuitenkin jää, ettei huume tai alkoholi ole vain terveydellinen tai sosiaalinen ongelma vaan myös järjestyksen ja turvallisuusriski, ja tätä osa-aluetta poliisi saanee hoitaa mahdollisimman tehokkaasti.

Tapani Elomaa

Kenen on vastuu?

Merja Hurrin kirjoitus Köyhien terapiaa (Alkoholipolitiikka 1/87) oli tajunnanvirran kaltainen purkaus terveysihanteista, terapiasta, toimeentuloturvasta, itsetunosta ja itsetuhosta. Niin kuin tämällytyypiset kirjoitukset yleensäkin Hurrin kirjoitus kuvaa enemmän kirjoittajaa itseään kuin asioita, jotka ovat ”virallisesti” kuvauksen ja pohdinnan kohteena. Koska teksti kuitenkin sisältää useita virheellisiä tietoja, huomattavaa väärinymmärrystä ja jonkin verran epäohdonmukaisuutta, sitä ei voi jättää ilman vastinetta. En puutu tässä vastineessa kaikkiin niihin seikkoihin, jotka mielestäni vaativat oikaisua tai kommenttia, vaan rajoitun tärkeimpiin.

Hurri päättää johdanto-osan seuraavasti: ”Terve ihmisen on hyvin varustettu erilaisia kriisejä varten, ajatukseen ja ihanteitaan myöten tasapainotettu — ja pohjimiltaan varsin laskelmoiva sekä tunnekyllä.” Lauseen mielettömyys lienee sanomattakin ilmeinen, mutta kun Hurri myöhemmin käsittelee ”terapiaa”, lienee syytä hie-man täsmentää tätä asiaa. Kriisin käsitteeseen sisältyy se, ettei kriisiin voi olla erityisen valmistautunut, koska se on luonteeltaan aina jotenkin yllättävä, arvaamaton. Kriisin läpikäyminen onnistuneesti ja siitä selviytyminen vaativat ihmiseltä jotain. Tämä jotain on kuitenkin muuta kuin tunnekyllämyyttä tai laskelmoivuutta. Huomion arvoista lauseesta on myös se, että Hurrin mukaan terveys määritellään psykopatologisilla ominaisuuksilla. Tunnekyllämyys ja laskelmoivuus viittaavat lähinnä psykopatiaan. Mielenkiintoinen ajatus.

Tärkeä kysymys, jonka Hurri ottaa esille, on se, kuka on vastuussa sairaudesta ja mahdollisesta paranemisesta. Valitettavasti hän ohittaa asian yhtä yksinkertaisella tavalla kuin ne ”syyllistäjät”, joita hän itse syyttää. Välttämätön, vaikkei varmaan vielä riittävän pitkälle menevä erottelu tässä on moraalisen vastuun ja kausaalivastuun erottaminen toisistaan, jota ainakin Antti Uutela (1986) on käsitellyt. Jos ihminen tupakoi ja tietää, että tupakointi lisää mahdollisuutta sairastua keuhkosyöpään, ja sairastuu keuhkosyöpään, voidaan sanoa, että tämä ihminen on ainakin osittain kausaalivastuussa omasta sairaudesta. Kausaalivastuu tässä siis tarkoittaa sitä, että ihminen toimii tietoisesti tavalla, joka lisää hänen riskiänsä sairastua. Kausaalivastuun attribuointi ei sisällä moraalista kannanottoa. Moraalinen vastuuarvio sen sijaan sisältää käsityksen siitä, onko oikein toimia tietyllä tavalla, ja sitä voidaan käyttää myös syyllisyyden osoittamisen perusteena. Samoin voidaan erottaa vastuulajit paranemisen osalta.

Syyllisyyden ja syyllistämisen käsittelyssään Hurri on muutenkin harhateillä: ”Sairastunut pannaan tuntemaan syyllisyyttä . . .”. Syyllisyyden tunne on yksilön tila, johon voidaan vaikuttaa esimerkiksi moraalisella hyväksymisellä tai paheksumisella, mutta jonka lopullisen voimakkuuden ratkaisevat yksilön sisäiset tekijät — kutsutaan niitä sitten yliminäksi, omaksitunnoksi tai joksikin muuksi. Kausaalivastuu, joka ei sisällä moraalista aspektia, voi myös aiheuttaa syyllisyyden tunteita juuri siksi, että syyllisyyden tunne ei ole juuriltaan sillä tavalla ulkoinen kuin Hurri esittää. Jos omaa syyllisyyden tun-